

ДИДАКТИКА

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Збірник наукових праць

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ЛАБОРАТОРІЯ ДИДАКТИКИ

ДИДАКТИКА

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Фундаменталізація змісту освіти
як соціально-педагогічна проблема»

Збірник наукових праць

Київ–2012

УДК 37.02:005.745](082.1)
ББК 74.202+74.04(4Укр)
Л 01

*Затверджено до друку вченою радою Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
(протокол № 11 від 22.11.2012 р.)*

Редакційна рада: *Л. Д. Березівська*, д-р пед. наук; *Н. М. Бібік*, дійсн. чл. НАПН України, д-р пед. наук; *В. І. Бондар*, дійсн. чл. НАПН України, д-р пед. наук; *Г. О. Васьківська*, канд. пед. наук; *Н. П. Дічек*, д-р пед. наук; *Н. В. Захарчук*, канд. пед. наук; *С. В. Косянчук*; *Л. І. Курач*, канд. пед. наук; *Н. М. Лавриченко*, д-р пед. наук; *О. І. Локишина*, д-р пед. наук; *О. І. Ляшенко*, дійсн. чл. НАПН України, д-р пед. наук; *Ю. І. Мальований*, чл.-кор. НАПН України, канд. пед. наук; *М. І. Піддячий*, д-р пед. наук; *О. І. Пометун*, д-р пед. наук; *В. Г. Редько*, канд. пед. наук; *О. Я. Савченко*, дійсн. чл. НАПН України, д-р пед. наук; *О. М. Топузов*, д-р пед. наук.

Л 01 **Дидактика:** теорія і практика. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Фундаменталізація змісту освіти як соціально-педагогічна проблема»: зб. наук. праць / [вступ. ст., ред. Г. О. Васьківської; упоряд. С. В. Косянчука]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – 264 с.

ISBN 978-966-660-833-1

УДК 7.02:005.745](082.1)
ББК 74.202+74.04(4Укр)

Збірник наукових праць присвячено актуальним питанням теорії і практики освіти і навчання, зокрема фундаменталізації як соціально-педагогічному явищу. Для науковців, докторантів, аспірантів, викладачів, педагогів-практиків, здобувачів і всіх зацікавлених у розв'язанні нагальних проблем змісту освіти.

ISBN 978-966-660-833-1

© Лабораторія дидактики
Інституту педагогіки
НАПН України, 2012
© Видавництво НПУ
імені М.П. Драгоманова, 2012

Ольга Цуруль. Оновлення змісту методичної підготовки майбутнього вчителя в умовах реформування шкільної біологічної освіти (<i>Київ</i>)	115
Тетяна Сігіда. Фундаментальні поняття природничої освіти у світлі її гуманітаризації (<i>Полтава</i>)	117
Світлана Харбатович. Математичне моделювання в системі фундаменталізації вищої освіти (<i>Житомир</i>)	119
Борис Чернов, Катерина Ковальська. Проблеми теоретико-дидактичної основи змісту географічної підготовки майбутніх учителів (<i>Переяслав-Хмельницький</i>)	120
Маркіян Ярکا. Проблеми сучасної валеологічної освіти: цільові пріоритети (<i>Дрогобич</i>)	122
Ірина Бацуровська. Формування загальнобіологічних понять як засіб розвитку логічного мислення учнів (<i>Миколаїв</i>)	125
Наталія Генсіцька-Антонюк. Теорії та концепції математичних здібностей школярів (<i>Рівне</i>)	127
Примітки до розділу III	130
 <i>Розділ IV</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ	132
Ольга Толстова. Використання педагогічних технологій в умовах фундаменталізації та гуманітаризації шкільної природничо-математичної освіти (<i>Житомир</i>)	132
Світлана Харицька. Тестування: соціально-педагогічна проблема чи шлях до її розв'язання (<i>Київ</i>)	134
Алла Жукова. Застосування інтерактивних технологій в освітньому середовищі гімназії (<i>Київ</i>)	137
Галина Діденко. Профільна диференціація в умовах особистісно-орієнтованого навчання (<i>Южний, Одеська обл.</i>)	140

під впливом людської діяльності). Однак, для результативного екологічного виховання, вочевидь, варто було спиратися на результати досліджень у царині екологічної психології (скажімо, на класичні праці С. Дерябо і В. Ясвіна), які переконливо свідчать: у формуванні ставлення підлітків до природи першорядну роль відіграють не вивчені абстрактні істини глобального рівня, а безпосередні контакти з довкіллям, суб'єктифікація окремих живих істот, з якими взаємодіють учні. Особливо значущим світ природи є саме для учнів молодшого і середнього підліткового віку.

Окрім цього, розглядаючи глобальні екологічні проблеми, шкільна географія продовжує залишати поза увагою щоденний побутовий вплив школярів на навколишнє середовище, не пропонує учням моделей екологічно доцільної поведінки в довкіллі, чим також знижує ефективність екологічного виховання.

З огляду на викладене, зауважимо: навіть побіжний розгляд фундаменталізації змісту початкового курсу географії у контексті підвищення ефективності екологічних освіти та виховання переконує у необхідності діалектичного підходу до розробки означеної педагогічної проблеми та більш повного врахування виховного аспекту освітнього процесу.

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ольга Цуруль,

кандидат педагогічних наук, доцент

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,

в.о. головного редактора газети «Біологія. Шкільний світ», м. Київ

Сучасна вища школа переживає період реформ, зумовлених переходом до нової освітньої парадигми, пріоритетами якої є інтереси розвитку особистості. Ці перетворення зумовлюють появу нових цілей вищої педагогічної освіти, які полягають у досягненні такого рівня освіти і професійної готовності особистості майбутнього вчителя, який забезпечуватиме успішне розв'язання актуальних проблем шкільної освіти.

Визначальною для формування методичної компетентності майбутнього вчителя біології є навчальна дисципліна «Методика навчання біології».

Структура і зміст курсу методики навчання біології, організація різних видів діяльності майбутніх учителів спрямовані на розв'язання таких завдань:

- формування готовності й бажання до педагогічної діяльності та пізнавальної взаємодії зі школярами у процесі навчання біології на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- оволодіння знаннями (змістом) з огляду на закономірності навчально-виховного процесу з біології у середніх ЗНЗ;
- формування професійно-методичних умінь (гностичних, мотиваційних, організаційних, проектувальних, конструктивних, дослідницьких, комунікативних тощо);

- опанування методики організації навчально-виховного процесу з біології в основній і старшій школі та володіння навичками рефлексії власної педагогічної діяльності;
- набуття досвіду творчої діяльності та ціннісно-мотиваційного ставлення до неї;
- розвиток педагогічної свідомості та професійно значущих якостей особистості вчителя біології, його професійної культури, індивідуального стилю діяльності, потреби у професійному самовдосконаленні⁸.

На вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання біології» відводиться 216 год. (VI–VIII семестри), з яких 42 год. – лекції, 74 год. – лабораторні заняття, 22 год. – індивідуальні заняття і 78 год. – самостійна робота студентів. Зупинимось детальніше на особливостях формування змісту лекційного курсу та його структуруванні.

Модуль 1. Предмет методики викладання біології та проблеми конструювання змісту шкільної біологічної освіти.

- 1.1. Методика навчання біології як галузь педагогічної науки.
- 1.2. Історія розвитку методики навчання природознавства і біології.
- 1.3. Цілі і завдання шкільної біологічної освіти.
- 1.4. Зміст шкільної біологічної освіти.

Модуль 2. Закономірності засвоєння навчального матеріалу шкільного курсу біології.

- 2.1. Формування і розвиток біологічних понять.
- 2.2. Формування умінь і навичок у процесі навчання біології.
- 2.3. Виховання учнів засобами навчального предмета «Біологія».

Модуль 3. Засоби, методи, форми організації навчання та діагностики навчальних досягнень учнів з біології.

- 3.1. Засоби навчання біології.
- 3.2. Методи навчання біології.
- 3.3. Особливості технологій навчання біології.
- 3.4. Різноманітність форм навчання біології.
- 3.5. Діагностика навчальних досягнень учнів з біології.

Модуль 4. Навчально-матеріальна база шкільного курсу біології.

- 4.1. Значення і структура навчально-матеріальної бази. Засоби навчання біології.
- 4.2. Кабінет біології.
- 4.3. Куточок живої природи.
- 4.4. Навчально-дослідна земельна ділянка.

Модуль 5. Організація додаткової біологічної освіти і виховання школярів та професійного самовдосконалення вчителя.

- 5.1. Позакласна робота з біології.
- 5.2. Особливості позашкільної роботи з біології.
- 5.3. Система професійного самовдосконалення вчителя біології.

Із п'яти модулів складається і модульно-тематичний план лабораторних занять, а їх зміст відповідає структурі шкільної біології: загальні питання методики навчання шкільного курсу «Біологія», методика вивчення біології у 7, 8, 9 класах і старшій школі.

Означений зміст лекційних і лабораторних занять визначив авторську систему завдань для самостійної роботи студентів з методики навчання біології⁹, яка є однією із провідних форм підготовки майбутніх фахівців у сучасному ВНЗ.

Оновлення змісту методичної підготовки, створення на його основі сучасного навчально-методичного комплексу, упровадження новітніх засобів навчання забезпечать якісно новий рівень методичної підготовки майбутнього вчителя біології, що відповідає сучасним вимогам розвитку українського суспільства.

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ У СВІТЛІ ЇЇ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ

Тетяна Сіґіда,

*науковий співробітник лабораторії інтеграції змісту освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Полтава*

Сучасна доба відзначається збільшенням кількості інформації та полегшенням доступу до її джерел. Творчо-пошукова діяльність учнів усе більше зводиться до накопичення інформації про навколишній світ. Часто школярі й деякі педагоги не розрізняють поняття «інформація» і «знання». Тож актуальнішими стають проблеми усунення фактологічності змісту освіти та створення умов для систематизації знань учня.

Саме тому однією з пріоритетних стратегій вдосконалення і підвищення якості освіти сучасних школярів є її фундаменталізація. Цей принцип забезпечує умови для виховання особистості з високим рівнем інтелектуального, творчого розвитку, наукової культури мислення та діяльності.

Про важливу роль фундаменталізації у забезпеченні поєднання освіти та науки йдеться й у Національній Доктрині розвитку освіти. Фундаменталізація освіти поряд з інтенсифікацією наукових досліджень у документі називаються головними умовами модернізації системи освіти¹⁰.

Проблемі фундаменталізації присвячено низку наукових досліджень українських і зарубіжних учених (Бабак В., Башарін В., Гончаренко С., Дутка Г., Ільченко В., Казанцев С., Кінельов В., Онищук Л., Садовніков Н., Семеріков С., Сікорський П., Субетто А., Суханов А., Тестов В. та ін.). У даних роботах фундаменталізація розглядається за двома напрямками – як більш поглиблена підготовка у межах певної дисципліни і як всебічна гуманітарна та природничо-наукова освіта, що забезпечується систематизацією змісту освіти на основі фундаментальних знань.

За наявності різних поглядів на фундаменталізацію, консолідоване трактування фундаменталізації освіти було подано в Меморандумі Міжнародного симпозиуму ЮНЕСКО «Фундаментальна (природничо-наукова і гуманітарна) університетська освіта» ще у 1994 р. У тексті Меморандуму зверталася увага на те, що ситуація, яка склалася у світі, викликає необхідність створення нової парадигми освіти. Головними харак-